

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-44>

**ACTIVITIES OF LEGAL CLINIC IN UKRAINE
IN THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE**

**ДІЯЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В УКРАЇНІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Rudnytska O. P.

*PhD (Law), Associate Professor,
Head of Department of Law
and Public Administration
Zhytomyr Ivan Franko State University
Zhytomyr, Ukraine*

Рудицька О. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри права
та публічного управління
Житомирський державний
університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Безоплатна юридична допомога є для здобувачів вищої освіти унікальною можливістю отримати досвід практичної роботи, а також перевірити свої знання, отримані у процесі навчання, набути навички та встановити контакти, необхідні для майбутньої роботи за фахом. Для громадян України, що потребують підтримки та захисту держави, така

допомога є можливістю отримати фахову допомогу щодо захисту своїх прав та законних інтересів. Для закладу вищої освіти використання юридичної клінічної освіти є мірилом якості навчальних програм, яке вказує на їх сильні та слабкі сторони [1].

Юридична клінічна освіта на сьогодні визначена Міністерством освіти і науки України частиною освітнього процесу підготовки майбутніх правників. Поряд з виокремленими базами практик (судові та правоохоронні органи, підприємства, установи, організації тощо), що не підпорядковані закладам вищої освіти, юридична клінічна освіта є важливим інструментом, що може забезпечити безперервність практики здобувачів у майбутній професії.

З початком збройної агресії Російської Федерації проти України у 2014 р., наслідком якої стало захоплення українських територій, ведення на цих територіях бойових дій, призвело до появи нової категорії «внутрішньо переміщені особи» (далі – ВПО).

ВПО втратили не тільки своє майно, роботу, а й засоби до існування, своє здоров'я, а тому вони потребують систематичної підтримки та захисту держави, зокрема, і безоплатної правової допомоги. З початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. таких осіб за оцінками Міжнародної організації з міграції становить приблизно 3, 674 млн. [2].

Саме юридичні клініки закладів вищої освіти, які є первинною ланкою системи безоплатної правової допомоги, є важливим інструментом у наданні кваліфікованою юридичної допомоги ВПО, оскільки специфікою роботи юридичної клініки в закладі вищої школи є постійне, протягом відповідного навчального року, залучення викладачів та здобувачів до правничої допомоги клієнтам, при цьому використовуючи усі правові способи реалізації та захисту прав, свобод та законних інтересів.

Так, з 2014 року юридичні клініки надають правничу допомогу ВПО щодо встановлення факту смерті чи народження на тимчасово окупованих територіях (далі – ТОТ). Частина консультацій та юридичного супроводу стосується оскарження дій чи бездіяльності органів публічної влади та вирішення трудових та сімейних спорів, зокрема, і стягнення аліментів. Чимало питань виникає і у сфері спадкового права.

Розглянемо діяльність юридичних клінік в умовах воєнного стану на прикладі Юридичної клініки «Правосвіт» Житомирського державного університету імені Івана Франка. Юридична клініка є структурним підрозділом Житомирського державного університету імені Івана Франка і була створена як база для практичного навчання і проведення навчальної практики здобувачів вищої освіти.

У своїй діяльності Юридична клініка «Правосвіт» керується Конституцією України [3], Законом України «Про безоплатну правову допомогу» від 8 липня 2011 року [4], Законом України «Про вищу освіту» [6], Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992 «Про Національну програму правової освіти населення» [6], Статутом Житомирського державного університету імені Івана Франка [7], наказом Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 р. «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України» № 592 від 3 серпня 2006 р. [8], Стандартом юридичних клінік України від 16 листопада 2003 р. [9] та Положенням «Про юридичну клініку «Правосвіт» Житомирського державного університету імені Івана Франка, затвердженим наказом ректора університету.

Юридична клініка «Правосвіт» є базою для практичного навчання здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка. Здобувачі-консультанти приймають активну участь в її діяльності, одночасно набуваючи навичок професійної діяльності, зокрема, вчаться застосовувати теоретичні знання на практиці, здобувають досвід практичної роботи в правничій сфері, що є важливим компонентом формування кваліфікованого юриста.

Юридична клініка «Правосвіт» надає безоплатну правову допомогу з таких основних галузей права, як цивільне, трудове, сімейне, земельне, адміністративне, кримінальне право.

Особливим попитом серед такої категорії клієнтів клініки, як ВПО є питання відновлення правовстановлюючих документів, проблеми сімейних та трудових правовідносин, оформлення пільг, різних соціальних та пенсійних, виплат, постановки на військовий облік тощо.

Так, з березня 2022 року у Юридичній клініці «Правосвіт» надано безоплатну правничу допомогу 37 ВПО, у тому числі 7 здобувачам вищої освіти. З них 11 осіб звернулися за правовою допомогою щодо відновлення документів; 3 особи щодо встановлення факту смерті чи народження на ТОТ; 8 осіб (7 здобувачів та 1 законний представник неповнолітнього абітурієнта) потребували допомоги у питаннях надання пільг на здобуття освіти (переведення на вакантні місця державного бюджету, соціальної стипендії, проживання тощо); 4 особи потребували консультації та складання процесуальних документів у спорах щодо оскарження дій чи бездіяльності органів публічної влади; 5 – щодо забезпечення обліку безробітних осіб та їх можливого працевлаштування; Інші особи зверталися до юридичної клініки з питань організації ведення бізнесу, сплати податків тощо.

Отже, успішна реалізація політики розвитку системи освіти та приведення її до європейських стандартів в умовах глобалізації безпосередньо залежить від якості освіти. Одним із пріоритетних

завдань сучасної вищої освіти є саме практична підготовка, яка є процесом орієнтування освітньої діяльності у закладі вищої освіти на результат майбутньої професійної діяльності здобувачів. Саме тому юридична клінічна освіта на сьогодні має істотний вплив на розвиток правової освіти в Україні та є важливим інструментом формування фахових компетентностей у майбутніх правників. Крім того, вона забезпечує можливість більш широкому колу осіб, які потребують підтримки та захисту держави, отримати безоплатно якісну правову допомогу у юридичних клініках закладів вищої освіти України. Особливо важливо це для внутрішньо переміщених осіб, які є соціально незахищеною верствою населення нашої країни внаслідок російсько-української війни.

Література:

1. Сенчак, Ігор. Вплив діяльності юридичних клінік на формування професійного рівня та правової культури молодих спеціалістів. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2010. № 2: 1–1. С. 26–28.
2. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції (MOM) URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-14-operativniy-zvit-demografichna-statistika>
3. Конституція України. 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
5. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18 жовтня 2001р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>
7. Статут Житомирського державного університету імені Івана Франка. (2022). URL: https://zu.edu.ua/offic/statut_zu.pdf
8. Наказ Міністерства освіти та науки України. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України, 03 серпня. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32: 680.
9. Стандарти юридичних клінік України від 16.11.2003 р. (із змін та допов. від 25.08.2005 р.): Асоціація юридичних клінік України. URL: <http://pravo.prostir.ua>